

Klima- og miljødepartementet
Hav- og forurensningsavdelingen
Postboks 8013 Dep.
0030 Oslo

Høring av forslag til ny lov om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet - Kulturminner under vann

Vi viser til uttalelse fra NTNU Hav og Kyst den 30.08.2024 som støtter forslaget om å etablere en egen lov for vern av marine områder utenfor territorialfarvannet (havlov). Vi vil med denne uttalelsen fra NTNU Vitenskapsmuseet, Institutt for arkeologi og kulturhistorie gi et supplement fra NTNU med fokus på kulturminner under vann.

Kulturminner er ofte integrerte elementer i naturdefinerte områder. I de områdene som er til vurdering her, er det skipsvrak som er den kulturminnekategorien som mest aktuell. Disse kan ha en tidsdybde på mange hundre år. Skipsvrakene blir kunstige rev og utgjør dermed habitater for et stort mangfold av flora og fauna. Slik knyttes natur og kultur sammen, og skipsvrakene er en del av økosystemene i havet og har biologisk betydning. Definisjonen av et økosystem, eller i det minste økologisk funksjon, bør i lovens mening derfor omfatte mer enn levende organismer og inkludere fysiske strukturer.

Daterte skipsfunn bidrar til å gi viktig kunnskap om hvordan strukturer endrer den lokale sjøbunnen og hvordan havmiljøet påvirker faste objekter. Videre kan man gjennom studier av disse få fastpunkt for studier av tidsskalaen til utbredelsen av livsformer og kan bidra til å forstå hvor raskt invaderende arter etablerer seg. Økosystemer har følgelig en kulturell komponent og det er viktig å beskytte både den biologiske og kulturelle integriteten til de utvalgte områdene. Ved utvelgelse av verneområder bør det også være et mål å sikre ulike natur/kultur sammensmeltinger.

Viktigheten av større oppmerksomhet rundt en mer helhetlig miljøforvaltning, kommer godt til syne i arbeidet med å erstatte dagens kulturminnelov. Den nye loven skal ha et bredere fokus på kulturmiljø, og ikke kun enkeltstående kulturminner, og den nye loven skal dermed være en Kulturmiljølov. Det offentlige lovutvalget, Kulturmiljølovutvalget, er nedsatt for å utarbeide forslaget til ny lov. I sine høringsprosesser har det også vært diskutert forholdet til kulturminner på norsk sokkel. Det oppfordres dermed til at man samkjører med Kulturmiljølovutvalget, når man nå ser på ny lov for vern av marin natur, for å ivareta helheten og sørge for en god felles plattform for en sektorovergripende vernelinje.

I uttalelsen fra NTNU Hav og kyst, står det at «*Vi mener at det å gi et område et vern innbefatter at det også må beskyttes for ytre påvirkninger. Vernekategoriene må dessuten også harmoniseres med internasjonale*

Postadresse

7491 TRONDHEIM

Org.nr. 974 767 880

E-post:

postmottak@ntnu.no

<http://www.ntnu.no>**Besøksadresse**

Erlings Skakkes gate 47 B

Telefon

+47 73 59 21 45

Telefaks

+47

Saksbehandler

Fredrik Skoglund

Tlf: +47

All korrespondanse som inngår i saksbehandling skal adresseres til saksbehandleren ved NTNU og ikke direkte til enkeltpersoner. Ved henvendelse vennligst oppgi referanse.

standarder». Intensiteten og omfanget av inngrep i sjøbunnen i og utenfor territorialfarvannet er raskt økende. Bunntråling endevender enorme arealer hvert år. Olje- og gasssektoren utvikles i hurtig tempo. Strømkabler og havvindmøller planlegges i enormt omfang – og gruvedrift på sjøbunnen rykker stadig nærmere i tid. Det er dessverre slik at områder hvor skipsvrak utgjør «kunstige» habitat er områder som er attraktive for svært destruktive inngrep i sjøbunnen med bla. bunntråling, og fiske knyttet til de rike forekomstene av fisk som lever i og ved vraklokalitetene. Videre kan ønsket om å hente ut metaller og annet fra skipsvrak, potensielt utgjøre en forurensningsfare.

Det er derfor viktig at dispensasjoner fra verneforskriften behandles strengt, og at man ikke opererer med permanente unntak (fiske), slik eksisterende marine verneområder har i sine forskrifter under Naturmangfoldloven.

Det er nødvendig at det tas grep for å sikre kulturminneverdier i alle havområder under norsk jurisdiksjon. Norge har jurisdiksjon over havområder som er seks ganger større enn landterritoriet. Under 10 prosent av dette sjøbunnsarealet er i dag underlagt en aktiv kulturminneforvaltning og det finnes ingen offisiell, samlet og kvalitetssikret, oversikt over kulturminner under vann. Det er følgelig store kunnskapshull om skipsvrak utenfor territorialfarvannet, men mange er gjennom ulike kartlegginger påvist å ha høy kulturhistorisk verdi. Dette er en gruppe kulturminner, som vi i dag ikke har vernet et representativt utvalg av.

I gjennomgangen av hjemmelsgrunnlag nevnes UNESCO's konvensjon om kulturminner under vann av 2001. NTNU Vitenskapsmuseet vil oppfordre Klima- og miljødepartementet å legge til rette for at Norge underskriver og ratifiserer denne UNESCO-konvensjonen. Dette vil styrke den folkerettslige hjemmelen for lovforslaget, i tillegg til å gi føringer for håndteringen av kulturminner som ikke ligger innenfor et verneområde.

NTNU Vitenskapsmuseet tilrår:

- «Vern av marin natur» i lovforslag erstattes av «vern av marint miljø» og at miljøbegrepet her sidestiller natur og kultur.
- Gjennomgående i lovforslaget bør «natur» endres til «miljø» der det ikke er direkte snakk om biologi.
- Lovforslagets § 4 f. sier at verneområder skal bidra til bevaring av «områder med særskilte kulturhistoriske verdier». Dette er meget bra. Dessverre følges dette ikke opp i § 5. Lovforslagets § 5 bør inneholde en selvstendig hjemmel for å verne områder basert på overveiende kulturhistoriske verdier.
- Riksantikvaren, som direktorat for kulturminneforvaltningen, bør inngå som ansvarlig myndighet for verneområder med kulturminner.

Med hilsen

Bernt Rundberget
Instituttleder

Fredrik Skoglund
Saksbehandler

I samsvar med fullmakt er dette dokumentet godkjent elektronisk og har derfor ingen fysisk signatur